

І ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ. ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ РЕГБІ-7

Ірина Архицька, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Дмитро Мацюк, здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Ірина Квасниця, д-р філос., доцент

Хмельницький національний університет
Хмельницький, Україна

Вступ. У сучасних умовах система загальної середньої освіти перебуває на етапі подолання суперечності між критичним зниженням рівня рухової активності здобувачів освіти та об'єктивною потребою суспільства у формуванні фізично загартованої, ціннісно орієнтованої особистості. Глобальна цифровізація, поширення гіподинамії та зміна морально-етичних пріоритетів молоді актуалізують пошук інноваційних моделей фізичного виховання, здатних інтегрувати рухову активність із вихованням соціально значущих якостей.

Аналіз сучасних наукових досліджень у галузі фізичного виховання, спортивної педагогіки та олімпійської освіти підтверджує посилення уваги до гуманістичного потенціалу спорту [1]. У межах концепції олімпійської освіти принципи fair play, поваги та солідарності розглядаються як фундаментальні чинники морального становлення особистості. Цей вектор підтримується Міжнародним олімпійським комітетом (МОК) [2]. Також у регламентуючих документах World Rugby (Всесвітньої федерації регбі) акцентовано увагу на ціннісній основі регбі – повазі, цілісності та дисципліні, що створює підґрунтя для його впровадження в освітній простір як дієвого виховного ресурсу [3].

Попри значну кількість праць, присвячених удосконаленню фізичної підготовленості учнів (Булатова М., Галан Я., Свістельник І., Єрмолова Є.), механізм практичної інтеграції конкретних видів спорту в систему формування ціннісних орієнтирів залишається висвітленим фрагментарно. Дослідження командних ігрових видів спорту переважно зосереджені на аспектах техніко-тактичної підготовки або оптимізації тренувального процесу. Водночас питання цілеспрямованого використання регбі-7 для соціалізації та морального виховання здобувачів середньої освіти не отримали належного наукового обґрунтування.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати виховний потенціал регбі-7 як засобу формування системи ціннісних орієнтацій учнівської молоді в контексті олімпійської освіти.

Матеріал і методи дослідження. Дослідження ґрунтувалось на аналізі та узагальненні науково-методичної літератури й нормативних документів World

Rugby та МОК для визначення категоріального апарату; системно-структурному аналізі взаємозв'язків між етикою регбі-7 та процесом соціалізації молоді; компаративному аналізі виховного потенціалу ігрових видів спорту.

Результати дослідження та їх обговорення. Формування ціннісних орієнтацій учнівської молоді в сучасних умовах трансформації освітнього простору постає не просто як педагогічне завдання, а як стратегічна потреба суспільства у вихованні особистості, здатної до активної конструктивної життєдіяльності. У процесі занять регбі-7 цей процес набуває комплексного характеру, оскільки спирається на інтегрований фундамент компетентнісного підходу, класичних теорій соціалізації та гуманістичних положень концепції олімпійської освіти. Ефективність виховного впливу в даному контексті визначається не лише виконанням рухових дій, а глибокою ціннісною наповненістю освітнього процесу з фізичного виховання, де педагог виступає не лише транслятором технічних навичок, а й модератором морального вибору здобувача освіти.

Слід зауважити, що основою виховного потенціалу регбі-7 є його унікальний етичний кодекс, що історично склався та закріплений у нормативних директивах World Rugby [3]. На відміну від багатьох інших ігрових видів спорту, де емоційна експресія часто межує з порушенням етичних норм, у регбі культивується безумовна повага до суперника та арбітра. Суддя в цій грі є єдиним носієм права на інтерпретацію правил, і будь-яка спроба оскарження його рішень гравцями (окрім капітана у чітко регламентованих випадках) розцінюється як грубе порушення етосу гри. Така жорстка регламентації комунікації формує у школяра стійку правову культуру, здатність визнавати авторитет суспільних норм та приймати рішення офіційних осіб без агресії чи протесту. Це стає важливим чинником громадянського виховання, готуючи молодь до життя в правовому суспільстві, де дотримання встановлених правил є запорукою стабільності.

Особливе значення має змагальна діяльність, яка у регбі-7 виступає як унікальне педагогічне середовище. Саме в умовах реального протиборства, де фізичне напруження поєднується з необхідністю миттєвого прийняття рішень, відбувається зовнішній прояв внутрішніх моральних установок здобувача освіти. В умовах високої динаміки гри, що триває лише 14 хвилин, принципи fair play (чесної гри) перестають бути абстрактними гаслами і стають практичними інструментами взаємодії. Школярі навчаються демонструвати «гідну перемогу», що виключає зверхність над суперником, та «чесну поразку», яка передбачає визнання сили опонента та аналіз власних помилок без пошуку винних ззовні.

Специфіка регбі-7, що полягає у кількості гравців на полі стандартних розмірів, створює умови для максимальної інтенсифікації соціальної взаємодії. Кожен із семи учасників команди має критичне завдання для загального результату, що нівелює можливість пасивної участі. Це формує здатність працювати в команді, стимулює розвиток колективної відповідальності: здобувач освіти усвідомлює, що його помилка або недисциплінованість

миттєво відбиваються на всій команді. Таким чином, через гру відбувається природне формування навичок взаємодопомоги, солідарності та емоційної стійкості, що є основою соціальної компетентності особистості.

Для деталізації механізмів впливу доцільно розглянути взаємозв'язок між педагогічними методами та конкретними результатами формування цінностей (табл. 1)

Таблиця 1

Матриця формування ціннісних орієнтацій у процесі занять регбі-7

Компонент виховання	Методичні прийоми та інструментарій	Сформовані ціннісні орієнтації
Нормативно-етичний	Виконання спортивний ритуалів (вітання команд, коридор пошани наприкінці гри), безумовне дотримання етичного кодексу	Дисциплінованість, повага до закону (правил), визнання авторитету (арбітра, педагога)
Психолого-емоційний	Аналіз ігрових ситуацій через рефлексію, метод дебрифінгу після гри	Самоконтроль, емоційна стабільність, здатність до гідного сприйняття поразки
Соціально-комунікативний	Командні вправи в малих групах, рольова гра (капітанство), тег-регбі	Солідарність, відповідальність, лідерство, навички конструктивної співпраці
Когнітивно-гуманістичний	Інтеграція олімпійської освіти, Олімпійські уроки, вивчення історії спорту	Толерантність, повага до культурного різноманіття, усвідомлення ідеалів миру

Методична ефективність системи виховання засобами регбі-7 посилюється через використання специфічних прийомів, таких як «педагогічний дебрифінг». Це не лише розбір технічних помилок, а глибоке обговорення поведінкових аспектів гри: чи було проявлено повагу до травмованого суперника, як команда реагувала на несправедливу (на їхню думку) дію судді, чи була надана підтримка гравцеві, який припустився помилки. Використання безконтактної версії гри – тег-регбі – на початкових етапах у закладах загальної середньої освіти дозволяє залучити до цього процесу всіх учнів, незалежно від рівня їхньої фізичної підготовленості, забезпечуючи інклюзивність виховного простору.

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що регбі-7 у системі олімпійської освіти є потужним інструментом соціалізації. Гра дозволяє трансформувати зовнішні вимоги спортивної дисципліни у внутрішні ціннісні установки молоді. Подальше впровадження цього виду спорту в практику фізичного виховання закладів загальної середньої освіти через варіативні модулі та позакласну роботу сприятиме не лише фізичному вдосконаленню здобувачів освіти, а й формуванню стійкого морального фундаменту особистості, готової до викликів сучасного соціуму

Список використаної літератури.

1. Галан Я. П. Олімпійська освіта в контексті патріотичного виховання дітей: монографія. Чернівці: ЧНУ, 2022. 216 с.
2. International Olympic Committee. URL: <https://www.olympics.com/ioc>
3. World Rugby. URL: <https://www.world.rugby>